

Način izvođenja gregorijanskih napjeva



Danijela Župančić, prof.

Mnogim crkvenim glazbenicima poznata je povijest gregorijanskog pjevanja. Autentičan gregorijanski repertorij potječe iz ranoga srednjeg vijeka, ali se raniji tragovi pripisuju prvim kršćanskim zajednicama. Osobitost mu je melodija koja je isključivo vokalna. Napjevi su modalnog obilježja i raznih melodijskih stilova, od jednostavnih do složenih i zahtjevnih melodija, u kojima je najvažniji čimbenik tekst. Slobodnoga je ritma, a s obzirom na bogatstvo melodije može biti *silabičko*, u kojem se jedan slog pjeva na jednu notu, *neumatsko* – jedan slog na jednu neumu i *melizmatičko*, jedan slog se pjeva na čitav niz neumatskih elemenata. Ono je bez instrumentalne pratnje i ne zahtijeva značajniji intenzitet.

Teorijski dio izvođenja gregorijanskih napjeva uglavnom je poznat onima koji se njime bave, no, kakva je situacija u praksi i je li svima jasno doista kojim tonom treba zvučati? Što je s radom zborovođa, koji trebaju glasom prezentirati ono što žele čuti od zбора?

Na koji način objasniti skupini pjevača kakav ton želimo od njih i pritom postići jednakost u zvuku? Treba li ovdje poznavati vokalnu tehniku ili je dovoljno pjevušiti lagano, jer ionako znamo da koral treba pjevati »lagano«?

U ovakvu repertoriju postava glasa mora biti izvrsna ako se želi postići izvoran ton. Postoji nekoliko stvari koje treba spomenuti. Prvenstveno treba znati pravilno disati, a u obzir dolazi jedino kostoabdominalni način udisaja (na dijafragmi), jer će svaki drugi način oslabiti ton i skratiti dah. Ovaj način osigurava dug dah, kakav je neophodan za gregorijansku frazu. Idealne vježbe za postizanje takva daha su udisaj na dijafragmi, zadržavanje zraka jednu sekundu, s tim da trbušni mišići lagano podržavaju taj zrak, te trošenje zraka na konsonantu s ili f, tako da traje barem deset sekundi. Ovaj način disanja trebao bi se redovito vježbati te primjenjivati kao »zagrijavanje« prije svakog izvođenja.

Nadalje bi trebali biti vješti u postizanju visoke pozicije zvuka, tj. »tona u glavi«. Idealna vježba za to je mumljanje na jednom tonu, dok pjevač ne osjeti potpun zvuk u glavi bez uključivanja grla. Tom pozicijom ostvarujemo, osim čiste intonacije, i izjednačenost svih tonova i vokala u frazi, jer su svi na istome mjestu, a ostvarujemo i veći legato. Time štedimo i zrak, pa ga tako uvijek ima dovoljno. Spojem funkcije

pravilna disanja i visoke pozicije zvuka dobivamo potpun impostirani ton, u koji je uključeno cijelo tijelo. Često u praksi čujemo izvedbe u kojima tonovi nisu povezani i postavljeni u visokoj poziciji, pa se između tonova javlja suvišan zrak, npr. riječ *adiuvabit* često se čuje kao *adiuva-ha-ha-bit*, ili slični primjeri.

U slučaju kad više pjevača istovremeno pjeva napjev, odnosno cijeli zbor, puno je teže postići sklad i u tehničkom i u interpretativnom smislu. Tu je potrebna i dobra dirigentska ruka i znanje o tome, jer se pokreti dirigenta odražavaju na ton zбора i povezanost fraze.

Ako dirigent pokazuje pokretom ruke svaku dobu ili neumu u frazi (što je čest slučaj), umjesto cjelinu, zbor će zvučati isprekidano. Isto tako trebamo uskladiti i boju tona pjevača u zboru. Ako pojedini pjevači imaju reski ton, što je čest slučaj, sugerirat ćemo mu da ga pjeva zaobljenije, kao da izvodi sve na vokalu o, a ako netko ima pretaman ton, u kojem se ne razumije tekst, treba raditi na tome da ga usmjerava prema naprijed i inzistira na tekstu.

Završeci fraza moraju biti jedinstveni, zajedno izgovoreni i po dirigentskoj ruci.

Gregorijanski napjev bi trebao biti pokretljivo izvođen, da bi bio zanimljiv i za slušatelje i za izvođače, uvijek karakterno tendirajući prema naprijed. ■